

Glas in lood in het Catharijneconvent. Bezoekers 'houden vooral van een goed onderhouden klassiek gebouw', aldus dominee Van Loon. Foto Bram Petraeus

Religie En Filosofie

⌚ 5 min.

150 mensen testten een kerkdienst uit: 'Harde banken, mooie klanken'

Proefgelovigen | interview Wat maakt een 'ongelovige' op uit een kerkdienst? En voelt diegene zich prettig? Dominee René van Loon zocht het uit. 'Oubollig kromrijm' bleek geen groot succes, een persoonlijk welkomstwoord en de kerkpepermunt wel.

WILLEM PEKELDER

Voor de doorgewinterde gelovige kent een kerkdienst weinig geheimen, maar hoe is dat voor een buitenkerkelijke? Heeft hij enig idee van wat er zondags in de kerk gebeurt? En zou de kerk van zijn ervaringen kunnen leren? René van Loon, predikant van de hervormde wijkgemeente De Samaritaan in Rotterdam, was er nieuwsgierig naar en begon een onderzoek.

Twee jaar geleden benaderde hij landelijke kerkorganisaties met de suggestie om buitenkerkelijken uit te nodigen voor een zondagsdienst. Zij gaven dat door

aan plaatselijke gemeenten en parochies, waar gelovigen in hun netwerk rondneusden naar buitenkerkelijke belangstellenden.

Uiteindelijk gingen circa 150 mensen op proef ter kerke in rooms-katholieke, protestantse en evangelische godshuizen in den lande. Na afloop vulden ze een vragenlijst in over hun bevindingen.

Van Loon (58) bundelde de resultaten in het boekje *Te gast in de kerk* dat deze maand verscheen. In zijn pastorie in Rotterdam-Noord toont de predikant zich zeer tevreden over de resultaten.

Niet omdat het onderzoek wetenschappelijk zou zijn, al is Van Loon blij met de leeftijdsverdeling (van 18 tot 80 jaar), man-vrouwverhouding en spreiding over het land. Wel omdat de 'proefgelovigen' bereid bleken om hun ervaringen zeer gedetailleerd te beschrijven, tot en met de protestantse kerkpepermunt en de 'nazit' aan toe.

"Driekwart van de deelnemers is positief over zijn of haar ervaring", vertelt Van Loon. "Bezoekers geven gemiddeld een zeven en een half voor de kerkdienst die ze bezochten. Dat had ik niet verwacht. Eén derde is zeker van plan om terug te komen, en één derde misschien."

Enigszins teleurgesteld is Van Loon over de ervaring van God of goddelijkheid. "Slechts 9 procent heeft duidelijk Gods aanwezigheid ondervonden en 13 procent méént zoiets te hebben ervaren."

Uw onderzoek start meteen bij het begin: het kerkgebouw. Hoe waarderen de bezoekers dat?

"Ze houden vooral van een goed onderhouden klassiek gebouw. Katholieken en protestanten hebben daarbij een voorsprong op evangelischen, omdat de laatsten vaak gehuisvest zijn in scholen of zaaltjes. Het gebouw doet ertoe, jazeker. Dat geldt ook voor de begroeting bij de ingang. Als dat welkom er niet is, vindt men het jammer."

Dan gaan we zitten. Harde kerkbanken, oei!

"Ja, dat hoor je vaak terug. Vervelend, zo'n harde zitplaats, maar men heeft het er voor over."

Vervolgens het welkom door de voorganger.

"Heel belangrijk, vooral als het niet beperkt blijft tot een incrowd praatje in de trant van: wilt u meer weten over ons daklozenproject, ga dan naar Janet. De gasten willen persoonlijk worden aangesproken."

Goed, tot nu toe hebben we het overleefd. Dan het eerste lied.

"De gasten houden vooral van hedendaagse muziek met een band of een piano. Dat heeft verre de voorkeur boven het klassieke kerklied met orgel. Maar een mix tussen beide vindt men prima."

Er wordt wel geklaagd over de kinderlijkheid van liederen?

"Klopt, en ook over de vele herhalingen, wat vooral bij evangelischen voorkomt. In protestantse diensten begrijpt de gast vaak weinig van de oude psalmen. Oubollig kromrijm, luidt het oordeel. Toch heeft driekwart waardering voor de muziek op zich."

Dan gaat de Bijbel open. Over oude taal gesproken...

"De helft van de gasten vindt de lezingen aansprekend. Of ze de woorden ook begrijpen, is niet onderzocht. Begrip is zo'n gelaagd woord. Zelf snap ik ook niet elke Bijbeltekst."

Inmiddels is het hoog tijd voor een gebed. Wat zijn de ervaringen?

"Een wisselend beeld. Bezoekers vinden het mooi dat er wordt gebeden voor de ellende in de wereld, maar storen zich eraan als alleen Israël wordt genoemd en niet de Palestijnen. Dat is te begrijpen, denk ik. Ook is er waardering voor het gebed voor de zieken in de kerkgemeenschap. Twee derde apprecieert het gebed in het algemeen."

Dan zijn we gearriveerd bij de preek. Hét pepermuntmoment.

"Ha. Ja, dat snoep wordt zeer op prijs gesteld. Net zoals de preek overigens. Driekwart voelt zich er door aangesproken. Vooral als de Bijbel goed wordt uitgelegd in een verhaal met kop en staart. Ook moet de preek aansluiten bij de eigen ervaring of iets zeggen over het persoonlijke leven van de voorganger. De preek staat op nummer twee bij de positieve ervaringen. Bovenaan staat de ontmoeting met andere mensen."

Na de preek gaat de collecteschaal rond. Wat werd daar over opgemerkt?

"Voor mensen met een krappe beurs zou de collecte een belemmering zijn voor wekelijkse kerkgang. Verder zijn de doelen van de collecte vaak niet duidelijk. Een term als 'voor de diaconie' wordt dikwijls niet begrepen. Laat staan 'het werk van de kerkrentmeesters'."

Wat vonden ze van de aansluitende eucharistie of het avondmaal?

"Gemengde reacties. Men vindt het mooi om als niet-kerklid toch een gevoel van betrokkenheid te hebben. Bijvoorbeeld door naar voren te mogen komen

voor een zegening. Onduidelijkheid daarover noemt men vervelend. Sommigen ervaren het avondmaal wel als een lange zit."

Tot slot de zegen.

"Ook daar wijden de bezoekers veel woorden aan. Meestal positief. 'Mijn dag kreeg wat meer licht', lees je. Maar er is ook kritiek, zoals: wie geeft de voorganger het recht om namens God te spreken? Dat is natuurlijk een zeer inhoudelijke vraag."

En dan hup snel door naar de koffie?

"Heel belangrijk. Bezoekers vinden het fijn om anderen te ontmoeten en na te praten over de dienst. Anderen voelen zich een beetje verloren tussen al die mensen die ze niet kennen."

Sommige bezoekers storen zich aan het vereren van God en Jezus. Daarvan kan de kerk toch moeilijk zeggen: dan zetten we daar maar een punt achter?

"Uiteraard stoppen we niet met die verering. Het doel is niet om het de mensen ten koste van alles naar de zin te maken. Het gaat er om dat de bedoeling van een kerkdienst duidelijk wordt, namelijk het ontmoeten van God en de medemens."

Wat kan de kerk met dit onderzoek?

"Blokkades zouden we zo mogelijk moeten opruimen. Daarbij gaat het telkens om de vraag: voelen mensen zich gezien? Zomaar een paar voorbeelden: bij een kwart van bezochte kerken worden mensen bij de ingang niet verwelkomd. Daar kun je meteen iets aan veranderen. Net als aan het bezigen van onbegrijpelijke taal. Op wat langere termijn zouden kerken zich kunnen buigen over hun muziekkeuzes."

René van Loon. Te gast in de kerk. KokBoekencentrum; 208 blz. €22,99